

SCHOOL – THE AXIS OF KNOWLEDGE

Denisa Manea

Assist. Prof., PhD, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: The understanding, acknowledgement and respect for norms, values, codes, socio-cultural symbols occur within society and its representative institutions. Consequently, people are shaped by the society in which they live, so they may be considered a product of this society. Education is as an assumed social action of the school unit, which allows for the acquisition of a status role by each child through his own effort and facilitates understanding, acceptance of inequality principles among members of a community.

Keywords: values, society, performance, competencies, interaction.

Responsabilitatea în obținerea de performanțe sociale și profesionale, în asigurarea premiselor formării și dezvoltării unor personalități consonante mileniului trei revine școlii. Actul cunoașterii produs și promovat prin intermediul instituțiilor școlare favorizează manifestarea de comportamente autonome. Se consideră de altfel, pe bună dreptate, cum că, școala este o organizație care învață și care produce învățarea, după cum aprecia și Emil Păun (1999), acesta fiind și un element specific ce conferă școlii o identitate proprie. În planul practic - aplicativ, acest lucru înseamnă că clasele funcționează ca și comunități de învățare, iar procesul intercomunicațional este responsabil de producerea unor relații funcționale firești, naturale.

Subliniem existența a două direcții de acțiune promovate de școală în calitatea sa de pivot al cunoașterii. Cele două direcții se susțin reciproc, întrepătrunzându-se. Ne referim aici la susținerea procesului de cunoaștere, autocunoaștere și intercunoaștere a actorilor educaționali pe de o parte și la preluarea, producerea, transmisia și translatarea de informații, experiențe, cunoaștere pe de altă parte.

Fiind provocat și susținut în a-și descoperi preferințele, interesele, motivațiile, aptitudinile, elevul identifică și asumă valori/norme pentru diferitele domenii de reușită. Astfel, explorarea lumii profesionale și a filierelor de formare le permite elevilor căutarea de informații, punerea de probleme și identificarea de soluții congruente domeniilor ce par a li se potrivi. De aceea, în stabilirea rolului social al fiecăruia, pentru atingerea unui status social optim școala are o mare responsabilitate. Dezvoltarea de evaluări formative îi va permite elevului să înțeleagă ce progrese a făcut, să conștientizeze poziția ce o ocupă, nivelul de cunoștințe pe care îl stăpânește și să știe în ce direcție trebuie să-și îndrepte eforturile. În același spirit, ne așteptăm ca formatorii să-i ajute pe elevi să exploateze remarcile, observațiile, sugestiile făcute pe marginea produselor muncii lor, favorizând astfel procesul autoevaluativ, practici menite a-i facilita elevului aprecierea corectă a propriilor capacități.

Pe de altă parte, provocările, constrângerile psiho-sociale și culturale declanșează și produc transformări constante, reînnoiri individuale, sociale, profesionale, antropologice. Raza de acțiune a activităților noastre are o altă anvergură în plan psihologic, temporal, spațial, și depășește granițele naționale, tinzând să treacă și de cele ale umanității, devenind planetară. Ritmul vieții actuale a transformat nu numai coordonatele spațiale ale lumii în care trăim, ci și valoarea timpului, dimensiunea temporală și, implicit, conștiința duratei existențiale a omului. Coordonatele spațio-temporale ale conștiinței omului de azi sunt modificate comparativ cu cele ale conștiinței omului de ieri. În contextul dezvoltării durabile a naturii, școala are un rol important în dezvoltarea cunoștințelor elevilor, a abilităților și atitudinilor față de științele naturale. Trăim într-o lume în care societățile se modernizează rapid și atât ocuparea forței de muncă cât și competențele sunt în creștere rapidă; indivizii ar trebui să poată să se adapteze la cerințele socio-culturale și de dezvoltare socială prin auto-cunoaștere, formare și perfecționare în fiecare domeniu de activitate. Explozia informațională tinde să devină sursă de agresiune și suprasolicitare pentru omul contemporan. “Suntem înfomețați de cunoaștere, dar ne înecăm în informație...Societatea informațională a substituit teoria valorii bazată pe muncă, cu teoria valorii bazată pe informație, adică pe cunoaștere” (Munteanu, 1994, p.25). Uzunboyly, H, (2015) opinează că ar trebui prevăzută o varietate de pârghii educaționale, astfel încât, indivizii să utilizeze în mod eficient instrumentele mass-media, internetul și calculatoarele pe tot parcursul vieții, pentru a avea acces la informație și săpâni modul de accesare a cunoștințelor adevărate, fiabile și științifice. Unii autori, precum Dimzov, S. și Stričević, I. (2014) subliniază dilema

istorică cu care ne confruntăm, ca urmare a creșterii exponențiale a invențiilor, a oportunităților de cunoaștere pe de o parte și baza tradițională de alfabetizare, citit-scris-numerație etrem de inadecvate scopului exploatării avansurilor științifice, pe de altă parte: Cum poate mintea umană, eventual, a căuta, a găsi, a organiza, a înțelege, a evalua, și apoi a aplica aceste resurse de informații pentru a ajuta la rezolvarea problemelor personale, sociale, de afaceri, ale comunităților locale, naționale? Un posibil răspuns poate fi soluția oferită de Paweł Gondek (2014) în lucrarea sa *The place of philosophy in the contemporary paradigm for the practice of science* unde, ne propune cultivarea filosofiei ca „sapiențială” sau orientată spre înțelepciune, prin care cunoașterea umană se realizează cel mai deplin. Încrederea într-o astfel de soluție este întărită de faptul că tehnologia poate fi distructivă, în sensul rezultatelor unui studiu realizat în Carolina de Nord ce a relevat faptul că PC-urile și internetul de mare viteză afectează rezultatele școlare ale elevilor, în special ale celor din ciclurile inferioare (futurepundit.com.).

Conștientizarea și acceptarea rolului școlii în formarea și dezvoltarea de personalități, în formarea profesională și multiculturală, în orientarea și consilierea pentru carieră ne permite considerarea școlii drept rampă de lansare spre atingerea idealurilor personale. Prin activitățile educaționale specifice de dezvoltare personală, educație pentru carieră și orientare în carieră elevii pot fi ajutați în a accepta schimbarea, devenind conștienți nu atât de ceea ce sunt, ci de ceea ce pot deveni.

Astfel, ne așteptăm la dezvoltarea unor comportamente de învățare și autoînvățare, de descoperire, inovație și cercetare, de problematizare într-un corolar de atitudini activ-participative și creatoare. Obiectivele transversale precum: curiozitatea intelectuală, bucuria și plăcerea de a învăța, sentimentul de a avea putere asupra lucrurilor și stăpânirea unor cunoștințe și abilități, identificarea surselor de informații pertinente, tratarea informației în funcție de o problematică dată și structurarea sa plecând de la repere contribuie la dezvoltarea personalității tânărului și la autonomizarea sa.

Constituită dintr-un univers de valori, norme, sensuri și semnificații explicite sau implicite, cultura elevilor se formează în timp. Astfel, clasa de elevi se constituie într-un creuzet adecvat formării de relații între subiecții educaționali. Interacțiunile dintre aceștia devin principala sursă a culturii acestora sub influența semnificativă a sistemului interrelațional al elevilor cu profesorii, conducerea școlii, alături de sistemul de interacțiuni cu mediul extrașcolar. În cultura elevilor se pot identifica și valori specifice culturii familiale, sau celei a

grupurilor de apartenență de tip formal sau informal. Conflictul dintre cultura școlară și cea promovată de mass-media sau chiar grupul extrașcolar de apartenență al elevului poate fi soluționat prin gestionarea comportamentelor de conformare la regulile școlii, prin promovarea unui model relațional profesor-elev bazat pe empatie.

Prin simboluri moștenite din epoci ancestrale, omenirea și-a păstrat unitatea și continuitatea ei spirituală. Simbolurile, ca mediatori între sfera raționalului și cea a sensibilului, permit exprimarea unui conținut informațional explicit și/sau indicibil, conținut care poate fi evident sau tănuț și care este afectat în diverse grade valorice, pe de o parte de condițiile „transmisiei”, iar pe de altă parte, de viziunea subiectivă a „emițătorului” și mai apoi, de cea subiectivă a receptorului (Gavrileanu, 2011). Simbolul autentic e un semn ce rezonază în sufletele oamenilor tocmai prin importanța și gravitatea sensurilor sale, ce se referă întotdeauna la problemele fundamentale ale existenței. El este semnul ce păstrează un echilibru optim între conținut și expresie, între spirit și materie, între intelectual și afectiv. Cultura umană a debutat prin simbol și mit. Purtător al memoriei colective, simbolul a exercitat o puternică și permanentă acțiune modelatoare asupra societății și individului, fiind un reper moral, etalon axiologic și exemplu în acțiune (Evseevdic, 1994). Prin urmare, școala utilizează simboluri în promovarea valorilor sale, în transmiterea și popularizarea viziunii/misiunii instituției școlare. Dintre modalitățile frecvent utilizate de școală în procesul de producere, susținere și impunere a valorilor se numără ritualurile și ceremoniile, povestirile, legendele și miturile.

Valorile de ordin moral, etic, socio-cultural, profesional susțin omul modern și dezvoltarea științifică. Remarcăm înregistrarea la nivelul societăților contemporane a unei crize sociale dublată de o criză morală, având drept cauzalitate uzura unor repere morale și neraportarea la valorile universale. Dezmembrarea familiei, insecuritatea locului de muncă, sentimentul de deșărădăcinare provocat de exodul din zonele rurale spre cele urbane, dublat de migrarea către țările potențate economic, au zdruncinat credința în vechile valorile morale. Echilibrul emoțional și moral al omului modern este puternic afectat datorită confuziilor, schimbărilor și transformărilor radicale ce survin permanent, dezordinii sociale înregistrate, trăirilor interioare puternice.”Sistemele de valori se fisurează și se prăbușesc, iar bărcile de salvare pe care le reprezintă familia, biserica și statul sunt azvârlite încoace și încolo” (Toffler, 1983, p.34). La nivelul educației această criză se manifestă prin devieri școlare și chiar respingerea școlii. Conform autorului Adrian Costache (2016), în lista de valori pierdute ale

școlii și implicit ale societății în contemporaneitate ar putea intra, într-o selecție aleatorie a pierderilor, mai abstractele concepte numite: responsabilitate, modestie, discreție. Ideea de responsabilitate pare a fi o povară pe care nici educații, nici educatorii nu par dispuși a și-o mai asuma. La fel, conceptul modestie a intrat și el într-un îndelungat con de umbră. Elevul pretinde nu doar note de trecere, ci note mari... Într-o cultură a excesivei încrederi în sine, a „gândirii pozitive” – slogan contemporan servit până la saturație –, a fi modest sau discret înseamnă a te așeza din start într-o situație defensivă, a fi, cu alte cuvinte, un „pierzător” (Costache, 2016). Manifestarea tot mai frecventă a acestor fenomene o considerăm drept un semnal de alarmă, ceea ce determină autoasumarea de către școală a rolului de factor decizional în regândirea modelelor educaționale practicate, surmontând capcana „curriculumului școlii eliminat treptat de curriculumul imaginar conturat de mass-media, televiziune, film” (Popenici, 2001, p.35).

Școala contemporană se axează pe formarea de competențe, în sensul de adâncire a cunoașterii, de exercitare a anumitor atribuții, de exersare a capabilităților decizionale. A avea elevi instruiți și educați presupune în fapt a fi un om bun, altruist, empatic, capabil de performanță, cinstit, curajos, destoinic, dotat, experimentat, încercat, înzestrat, pregătit, priceput, valoros, versat, vrednic, harnic, mândru, practic/practicist, putincios. Popenici afirmă că “devenim buni practicând acte de bunătate, cinstiți fiind onești cu noi înșine și cu ceilalți, învățăm frumosul căutându-l în jurul nostru. Dezvoltăm abilități, calități ale minții și caracterului prin activități, prin participarea la acțiuni practice, aspectul moral fiind înscris în aceeași paradigmă”. (Popenici, 2001, p. 172).

Lumea și imaginea noastră despre ea se schimbă permanent, conform percepțiilor, reflecțiilor, acțiunilor noastre. Trăirile personale, imaginația noastră contribuie din plin la felul cum ne reprezentăm și transformăm realitatea. De aceea, capacitatea de restructurare cognitivă, de adaptabilitate la nou, flexibilitatea continuă și creativă a omului contemporan (copil și adult deopotrivă) sunt tot mai des solicitate. Mai mult decât atât, experimentarea imaginară este în măsură a permite ca cunoștințele acumulate să devină semnificative afectiv, iar segmentele educative dedicate formării atitudinilor morale să devină eficiente. S-ar putea astfel soluționa opoziția dintre cunoaștere și afectivitate, rezonanța afectivă putând conferi semnificație cunoștințelor, fiind în același timp și generatoare de atitudini pozitive față de procesul de educație.

În contextul culturii moderne cu accent de multi, inter și transculturalitate, diferențele culturale dintre diferitele grupuri sunt acceptate ca fiind firești și, mai mult, benefice pentru spiritul nostru. “Unele generații se nasc pentru a crea, altele pentru a menține o civilizație....La ora actuală, în toate domeniile vieții sociale se simte nevoia creării unor forme noi, proprii celui de-al treilea val”(Toffler,1983, p.594). Valorile promovate de școală nu mai sunt apreciate/evaluate din perspectiva dilemei corect-incorect, bun-rău, ci din perspectiva utilității. Se impune astfel redefinirea echilibrului educațional dintre deciziile luate în școală, nevoile elevului, inițiativele părintelui/familiei și cerințele societății. Accentul se va permuta astfel asupra valorilor umaniste, iar cooperarea activă școală - familie – comunitate locală - mass-media - organizații nonguvernamentale va genera abordări pozitive a diverselor probleme. Noile orientări pedagogice evidențiază mutații profunde produse în educația societății postmoderne, societate preocupată în primul rând de ființa umană. Schimbările valorice semnificative la nivelul educației vizează formarea individului/persoanei autonome, capabil de a acționa pe baza propriilor sale judecăți, concepții și interese. ”Scopul dezvoltării este împlinirea omului în toată bogăția personalității sale – ca individ, ca membru al familie, cetățean, creator al unor noi tehnici sau spirit novator” (Faure, 1974, p.6). Astfel, direcțiile de acțiune ale școlii vizează:

- orientarea inter și transdisciplinară;
- educația permanentă (învățarea continuă, autoformarea);
- comunicarea/intercomunicarea cu deschidere spre lume și nou;
- redimensionarea interrelaționării formator-formabil pe coordonatele respectului și acceptanței persoanei, intereselor și potențialităților proprii;
- orientarea spre valorile universale, umaniste, ecologice, ergonomice, estetice.

Școala de azi se impune ca fiind o instituție de facilitare a accesului individului spre cunoaștere, pliată fiind pe cunoașterea și respectarea nevoilor fiecărui educabil, pregătită în a face față noilor cerințe socio-culturale și ofertând programe atractive și eficiente. În cadrul procesului reformator au fost valorificate expertizele teoreticienilor în educație care sunt de acord cu necesitatea de a acorda libertate elevilor în alegerea traseului educațional și a valorilor pe care le consideră a li se potrivi, pe care le conștientizează și le asumă. Mai mult decât atât, exercițiul empatic, capacitatea de a asculta și a te transpune imaginativ în universul ideatic al celuilalt presupune respect, iar respectul față de ceilalți este o cale de întărire a respectului față de propria persoană.

Ne așteptăm ca instituția școlară să se impună drept pivot al cunoașterii prin valorificarea de modele educaționale funcționale și eficiente, prin promovarea acelor persoane creative, capabile să prelucreze ceea ce este important și să acționeze în consecință, investite cu forță psihică și capacitate de detașare în a face față diverselor solicitări, personalități cu o atitudine față de muncă susținută de pasiune, implicare, dorință de autoafirmare și altruism.

BIBLIOGRAPHY:

- Dimzov, S., Stričević, I. (2014). Professors' Influence on Students' Choice of the Format of Research Materials: Are There Differences between the Academic Disciplines? In *The Second European Conference on Information Literacy (ECIL)*, p.82
- Costache, A.(2016), *Valori pierdute ale școlii*,http://www.tribunainvatamantului.ro/valori_pierdute-ale_scolii/
- Evseevdic, I.(1994). *Dicționar de simboluri și arhetipuri culturale*, Timișoara: Ed. Amarcord
- Faure, E. (coord.) (1974). *A învăța să fii*- un raport al UNESCO, București: Editura Didactică și Pedagogică
- Gavrileanu, T., B. (2011). *Simboluri cu valențe magice*,[http://www.uad.ro/ storage/Dataitems/GBT.Rezumat.Teza.Ro.pdf](http://www.uad.ro/storage/Dataitems/GBT.Rezumat.Teza.Ro.pdf)
- Gondek, P. (2014). The place of philosophy in the contemporary paradigm for the practice of science, In *Studia Gilsoniana* 3: 85–96 file:///C:/Documents%20and%20Settings/compaq/Desktop/085-96-Gondek%20(1). Pdf
- Munteanu, A. (1994). *Incursiuni în creatologie*, Timișoara: Editura Augusta
- Paun E. (1999). *Școala - abordare sociopedagogică*, Iași: Editura Polirom
- Popenici, Șt. (2001). *Pedagogia alternativă. Imaginarul educațional*, Iași: Editura Polirom
- Toffler, A. (1983). *Al treilea val*, București: Editura Politică
- Uzunboylu, H., Sarigoz, O. (2015). The Evaluation of Anthropological Attitudes Towards Social Professional and Lifelong Learning in Terms of Some Variables, In *Anthropologist*, 21(3), 439-449
- <http://futurepundit.com/>